

Yläkoulun liikuntapainotuksen Urhea-konseptista luopuminen ja liikunnan lisäämiseen liittyvät kehittämistoimet

Suomenkielinen kasvatus- ja koulutuslautakunta 29.10.2024 § 56
793/12.00.01/2024

Valmistelija	Opetusjohtaja Astrid Kauber, utbildningschef Ulrika Willför-Nyman, etunimi.sukunimi@kirkkonummi.fi
Päätösehdotus	<p>Sivistysjohtaja Ikonen Eeva-Kaisa</p> <p>Suomenkielinen kasvatus- ja koulutuslautakunta päättää</p> <p>1 Uutta hakua 7. luokan liikuntalinjalle lukuvuodelle 2025–2026 ei toteuteta. Nykyiset liikuntalinjan luokat jatkavat lukuvuonna 2025–2026 (vuosiluokat 8 ja 9) ja 2026–2027 (vuosiluokka 9)</p> <p>2 Urhea-konseptista luovutaan, mutta kaikki yhtenäiskoulut jatkavat toimintaa liikuntalähikouluina: jokaisessa lähikoulussa on tarjolla riittävä määrä monipuolisia liikunnan valinnaiskursseja ja lisäksi kouluilla tuetaan liikkumista mm. aamuliikuntakerhojen, liikuntavälituntien ja -teemapäivien muodossa, johon innostetaan osallistumaan kaikkia oppilaita</p> <p>3 Jokainen yhtenäiskoulu rakentaa vuosiluokkien 7–9 oppilaille liikunnan valinnaisainetarjonnasta kokonaisuuden, jonka valitessaan oppilas painottaa yläkouluopiskeluaan liikunnan oppiaineeseen. Samalla koulu huolehtii siitä, että liikunnan valinnaisaineet ovat tarjolla kaikille halukkaille</p> <p>4 Lasten ja nuorten liikunnallisten elämäntapojen edellytyksiä kehitetään yhteistyössä kunnan muiden toimijoiden kanssa Kirkkonummen kuntastrategian sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.</p>
Käsittely	
Päätös	Suomenkielinen kasvatus- ja koulutuslautakunta päätti päätösehdotuksen mukaisesti.
Tiedoksi	
Selostus	Kirkkonummen kunnan valtuusto teki 3.2.2020 valtuustoaloitteen liikuntapainotteisen opetuksen aloittamisesta Kirkkonummella ja sen kytkemisestä Urhea-verkoston. Vastauksessa valtuustoaloitteeseen todettiin, että varsinainen liikuntapainotteinen opetusluokka, jonne haettaisiin valtakunnallisen soveltuvuuskokeen avulla, ei tuo lisäarvoa sille kysynnälle, jota koulujen arjessa kohdataan. Opetuspalveluiden ja rehtorien yhteinen näkemys oli, että liikuntapainotuksen sijaan kussakin alueen yläkoulussa olisi tärkeä voida toteuttaa liikuntalähikouluperiaatteen mukaista toimintaa, jolloin kunnan oppilailla olisi liikuntaan yhdenvertaiset mahdollisuudet. Kirkkonummen kunnanvaltuusto hyväksyi 21.9.2020 § 73 annetun vastauksen valtuustoaloitteeseen 2/2020 liikuntapainotteisen opetuksen aloittamiseksi Kirkkonummella.

Liikuntalinjalle valitsemisen periaatteet ja opetuksen toteuttaminen Kirkkonummen perusopetuksen yhtenäiskouluissa 1.8.2021 alkaen hyväksyttiin Suomenkielinen varhaiskasvatus- ja opetuslautakunnassa (10.03.2021 § 12) ja ruotsinkielisessä Svenska förskoleverksamhets- och utbildningsnämnden -lautakunnassa (17.03.2021 § 13). Liikuntalinja päätettiin toteuttaa liikuntalinjan ja liikuntalähikoulun hybridimallina kaikissa kunnan yhtenäiskouluissa. Liikuntalinjalle laadittiin hakukriteerit. Liikuntalinjalle hakeutuva oppilas voi tulla valituksi ainoastaan oman lähikoulunsa liikuntalinjalle.

Samassa asiakirjassa todettiin, että liikuntapainotuksen toteuttamisessa tehdään yhteistyötä Suomen Urheiluakatemia Urhea-ohjelman kanssa. Liikuntalinjalle valittu oppilas osallistuu Kasva Urheilijaksi -valinnaisainekurssille yläkoulun vuosiluokkien aikana, ellei toisen pitkän vieraan kielen tai muun sitovan valinnaisen oppiaineen opiskelu estä osallistumista kurssille lukujärjestyksellisten syiden vuoksi. Kasva Urheilijaksi -oppisisällöt toteutetaan suomenkielisessä opetuksessa 7. vuosiluokalla yhden vuosiviikkotunnin mittaisena valinnaisainekurssina sekä 8. ja 9. vuosiluokalla kahden vuosiviikkotunnin mittaisena kurssina taide- ja taitoaineiden valinnaisten yhteydessä. Ruotsinkielisessä opetuksessa Kasva Urheilijaksi -oppisisällöt toteutetaan 7. ja 9. vuosiluokalla 2 vuosiviikkotunnin mittaisena valinnaisainekurssina sekä 8. vuosiluokalla yhden vuosiviikkotunnin mittaisena kurssina taito- ja taideaineiden valinnaisten yhteydessä.

Kasva Urheilijaksi -valinnaiskurssin lisäksi oppilaan valittavana on koulun tarjoamat liikunnan valinnaisainekurssit. Urhea-ohjelman yläkoulutoiminta sisältää myös fysiikka- tai lajiharjoitukset koulupäivän yhteydessä tiistai- ja keskiviikkoiltapäivisin. Kirkkonummen urheiluseurojen kanssa suunniteltiin kirkkonummelaisen ratkaisun rakentamista kokeiluperiaatteella. Asiakirjassa kuitenkin todettiin, että koska paikallisten urheiluseurojen mahdollisuudessa osallistua aamu- tai yhteistreenien järjestämiseen oli vielä epävarmuutta, tulee tiistai- ja keskiviikkoiltapäivien toteutuminen mahdollistaa siten, että kaikki liikuntalinjan valinneet voivat osallistua aamun yleis-/fysiikkatreeneihin. Siksi toiminta voidaan joutua järjestämään myös koulujen omien liikunnanopettajien toimesta, esim. koulun kerhotoimintana.

Liikuntalinjalle valitsemisen periaatteet

Hakeutumisvaiheessa jokaisen liikuntalinjalle hakeutuvan oppilaan tulee täyttää oma perusteltu hakemuksensa liikuntalinjalle hakeutumiseen. Hakulomakkeeseen tulee myös huoltajien suostumus ja sitoutumisallekirjoitus. Hakijan tulee lisäksi toimittaa urheiluseuran tai valmentajan lausunto harrastuneisuudesta. Hakijan liikunnan arvosanan tulee olla vähintään 9 (Suomenkielisessä kasvatus- ja koulutuslautakunnassa 10.10.2023 § 38 ja Ruotsinkielisessä kasvatus- ja koulutuslautakunnassa 24.10.2023 § 39). Liikuntalinjalle valittu oppilas allekirjoittaa Urheiluakatemia urheilijasopimuksen.

Perustelut yläkoulun liikuntapainotuksen Urhea-konseptista luopumiselle

Liikuntalinjalle valitsemisen periaatteet ja opetuksen toteuttaminen Kirkkonummen perusopetuksen yhtenäiskouluissa 1.8.2021 alkaen sovittiin kokeiluluonteisiksi siten, että hakeutumisen periaatteita ja toteutusmalleja kehitettäisiin ja mahdollisia muutostarpeita arvioitaisiin ja muokattaisiin

saadun kokemuksen perusteella. Opetuspalvelut yhdessä yhtenäiskoulujen rehtoreiden kanssa arvioivat liikuntalinjan toteutusmalleja ja hakeutumisen periaatteita kokouksessaan 26.9.2024. Kokouksen yhteinen kanta oli, että nykyinen toimintamuoto ei palvele tavoitteellisesti urheiluvia nuoria eikä toisaalta tarjoa riittävästi tukea ja kannustusta vähän liikkuville nuorille.

Kirkkonummen kunnan Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa yhtenä tavoitteena on lasten ja nuorten arjen fyysisen aktiivisuuden lisääminen siten, että kouluissa lisätään aktiivista välituntitoimintaa ja toteutetaan monipuolista liikunnanopetusta opetussuunnitelman mukaan. Liikuntalinjan tiistain aamuille sijoitetut treenit oli alun perin tarkoitettu toteuttaa alueellisten urheiluseurojen tarjoamana toimintana. Tämä ei ole toteutunut, koska alueella toimivilla seuroilla on hyvin vähän vakinaisesti palkattuja työntekijöitä. Seuratoimijat ovat pääsääntöisesti vapaaehtoisia ja käyvät päivätyössä muualla, joten yhteistyökumppaneita aamun fysiikkaharjoituksiin on ollut haastavaa löytää. Tiistaiamujen fysiikkavalmennuksista on vastanneet koulujen liikunnanopettajat, ja niihin ovat osallistuneet liikuntalinjan oppilaat. Liikuntalinjalle valittujen fysiikkavalmennuksen tarpeet ovat olleet kuitenkin erilaisia. Tämän vuoksi liikunnanopettajan järjestämät yleisvalmennustilaisuudet eivät ole osoittautuneet liikuntalinjan oppilaille tarkoituksenmukaisiksi tai motivoiviksi. Samalla vähän liikkuville nuorille ei ole ollut mahdollista tarjota vastaavanlaista aamuliikuntakerhoa.

Liikuntapainotukseen resursoiminen on vienyt tuntiresurssia muulta opetukselta. Painotusluokissa opiskelevat oppilaat ovat eriarvoisessa asemassa muihin oppilaisiin nähden, koska painotetun opetuksen ryhmitys kattaa liikunnan valinnaiskursseiden opiskelun koko yläkoulun ajan. Siten vähemmän liikkuvat oppilaat eivät välttämättä ole päässeet valitsemaan valinnaisaineiksi liikuntaa, koska kurssit täyttyvät liikuntalinjan oppilaista. Jos kursseilla on ollut paikkoja, opetuksen järjestäminen siten, että se palvelisi kaikkia, on ollut haastavaa, koska oppilaiden tasoerot ja tarpeet ovat erilaisia.

Nykyinen malli ei tue parhaalla mahdollisella tavalla tavoitteellisesti urheiluvia nuoria. Oman urheilulajinsa harjoitukset eivät välttämättä ole aina tiistaiamuisin ja keskiviikkoisin, mutta nykyinen järjestely pidentää koulupäiviä muina viikonpäivinä ja siten hankaloittaa heidän osallistumistansa oman urheilulajinsa harjoituksiin. Useat tavoitteellisesti urheilevat nuoret osallistuvat harrastukseen Espoossa ja Kauniaisissa, joten myös matkoihin pitäisi varata aikaa. Esimerkiksi he eivät ehdi osallistumaan tiistain aamuharjoituksiin omassa seurassa Espoossa, koska lukujärjestykseen varattu aika ei riitä kulkemiseen takaisin seuraavalle oppitunnille Kirkkonummella. Koulupäivän aloituksen siirtäminen myöhempään taas johtaa siihen, että muista koulupäivistä tulee kohtuuttoman pitkiä.

Perusopetuslain 35 § mukaan oppilaan tulee osallistua laissa säädettyyn opetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta. Jos oppilas on ilmoitettu opetuksen järjestäjän kouluun, hänen on osallistuttava säännöllisesti opetukseen. Rehtori voi myöntää tilapäisesti vapautuksen esim. harjoitusleireille ja/tai kisoihin osallistumisen vuoksi. Näistä järjestelyistä sovitaan kouluilla yksilökohtaisesti tavoitteellisesti urheilevan nuoren ja tämän perheen kanssa.

Tavoitteellisesti urheilevalle nuorelle ei voida siis lain mukaan myöntää säännönmukaista, toistuvaa poissaololupaa opetuksesta urheiluharjoitusten vuoksi. Mikäli tavoitteellinen urheiluharrastus vaatii säännöllisiä poissaoloja,

oppilaalla on kuitenkin mahdollisuus siirtyä vuosiluokkiin sitomattomaan opetukseen. Vuosiluokkiin sitomattomaan opetukseen osallistuville oppilaille laaditaan oma opinto-ohjelma, jonka mukaan opetus toteutetaan. Opetus voidaan eri aineissa hajauttaa tai keskittää tietyille vuosiluokille, kunhan tuntijaon mukainen vähimmäistuntimäärä täyttyy tuntijakoasetukseen nivelkohdissa, kuten 9. vuosiluokan päättyessä. Myös perusopetusasetuksen mukaisen keskimääräisen vuosittaisen vähimmäistuntimäärän tulee täyttyä kullakin vuosiluokalla (esim. 7. ja 8. luokilla keskimäärin vähintään 29 ja 9. luokalla keskimäärin vähintään 30 tuntia työviikossa). Vuosiluokkiin sitomattomassa opetuksessa lukuvuositodistukseen merkitään ko. lukuvuoden suoritukset ja maininta siitä, että oppilas opiskelee perusopetusasetuksen mukaisen oman opinto-ohjelman mukaisesti. Opinto-ohjelma voidaan liittää todistukseen.

Lisäksi liikuntalinjalla opiskelevan oppilaan mahdollisuus valita muita valinnaiskursseja on nykyisellään rajallinen verrattuna yleislinjan oppilaan mahdollisuuksiin. Esimerkiksi A2-kieltä opiskeleva liikuntalinjan oppilas voi valita koko yläkoulun aikana ainoastaan yhden vuosiviikkotunnin valinnaisaineen yhdeksännellä vuosiluokalla.

Nykyinen toimintamalli on ollut haasteellinen myös liikuntalinjalle hakemisen osalta. Yleensä liikuntalinjalla on rajallinen määrä oppilaspaikkoja ja linjalle haetaan soveltuvuuskokeen kautta. Toisena vaihtoehtona on ns. liikuntalähikouluperiaate, jolloin jokaisella 7.–9. luokan oppilaalla on mahdollisuus ilmoittautua Urhea-toimintaan omassa lähikoulussaan. Kirkkonummella järjestetään liikuntapainotteisuutta liikuntalähikouluperiaatteella, mutta liikuntalinjalle tulee kuitenkin hakea. Oppilasvalinta suoritetaan tiettyjen, aiemmin mainittujen hakukriteerien mukaan.

Liikuntalinjalle valinnasta on tehty oikaisuvaatimuksia aluehallintovirastoon. Aluehallintovirasto toteaa, että liikunnan arvosanojen käyttäminen valintakriteerinä on ongelmallista. Perusopetuslain 28 §:n 2 momentin mukaan opetuksen järjestäjä voi päättää toissijaisessa haussa sovellettavista valintaperusteista, mutta niiden on oltava yhdenvertaisesti sovellettavia. Kirkkonummen käyttämä valintakriteeri 6. luokan liikunnan arvosanasta voi välillisesti aiheuttaa sen, että oppilaat eivät valintatilanteessa ole todellisuudessa yhdenvertaisessa asemassa. Tähän opettajan tekemään oppiaineen väliarviointiin (ns. joulutodistus) ei voida hakea muutosta.

Koska hakijoiden yhdenvertaista kohtelua ei voida edellä mainituista syistä taata käytettäessä yhden oppiaineen arvosanaa valintakriteerinä, aluehallintovirasto pitää Kirkkonummen kunnan päättämiä urheilulinjan valintaperusteita yhdenvertaisuusperiaatteen ja perusopetuslain 28 §:n 2 momentin vastaisina. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan oppilaiden valinta valintakokeen perusteella johtaa yhdenvertaisempaan ja avoimempaan valintamenettelyyn. Tämä tarkoittaa, että kunnan on joko siirryttävä soveltuvuuskokeella haettavaan liikuntapainotteisuuteen tai vaihtoehtoisesti liikuntalähikoulutoimintaan, johon on mahdollisuus ilmoittautua jokaisella 7.–9. luokan oppilaalla omassa lähikoulussaan.

Johtopäätökset

Kirkkonummen yläkoulujen liikuntapainotus Urhea-mallilla ei ole toteutunut alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti. Liikuntalinja ei kykene tukemaan tavoitteellisesti urheiluvien nuorten kehitystä riittävällä tavalla, ja toisaalta painotuksen toteuttaminen on saattanut vähentää muiden oppilaiden

mahdollisuutta valita liikunnan kursseja omiin yläkouluopintoihinsa. Aluehallintovirasto on lausunnossaan todennut Kirkkonummen kunnan soveltaman hakukriteerin yhdenvertaisuuslain vastaiseksi, ja kunnan tulisi joko siirtyä toteuttamaan laajat soveltuvuuskokeet tai luopua hakumenettelystä. Soveltuvuuskokeiden käyttöönotto ei ratkaisisi liikuntalinjan toteuttamisessa ilmenneitä muita edellä mainittuja haasteita, jotka liittyvät mm. oppilaiden mahdollisuuteen liittää seuratreeneit osaksi koulupäivää, seurayhteistyön toteuttamiseen ja muiden yläkoululaisten mahdollisuuteen valita liikunnan kursseja valinnaisten aineiden ohjelmaansa. Lisäksi on tärkeä huomioida eri kieliryhmien yhdenvertainen mahdollisuus valinnaisaineiden (mukaan lukien liikuntapainotus) toteutumiseen yläkoulun aikana.

Näillä perusteilla ehdotetaan, että Kirkkonummen kunnan suomenkielinen ja ruotsinkielinen perusopetus luopuvat Urhea-konseptista ja yläkoulun liikuntalinjasta 1.8.2025 alkaen.

Muutos toteutetaan seuraavasti:

- Uutta hakua 7. luokan liikuntalinjalle lukuvuodelle 2025–2026 ei toteuteta. Nykyiset liikuntalinjan luokat jatkavat lukuvuonna 2025–2026 (vuosiluokat 8 ja 9) ja 2026–2027 (vuosiluokka 9).
- Urhea-konseptista luovutaan, mutta kaikki yhtenäiskoulut jatkavat toimintaa liikuntalähikouluina: jokaisessa lähikoulussa on tarjolla riittävä määrä monipuolisia liikunnan valinnaiskursseja ja lisäksi kouluilla tuetaan liikkumista mm. aamuliikuntakerhojen, liikuntavälituntien ja -teemapäivien muodossa, johon innostetaan osallistumaan kaikkia oppilaita.
- Jokainen yhtenäiskoulu rakentaa vuosiluokkien 7–9 oppilaille liikunnan valinnaisainetarjonnasta kokonaisuuden, jonka valitessaan oppilas painottaa yläkouluopiskeluaan liikunnan oppiaineeseen. Samalla koulu huolehtii siitä, että liikunnan valinnaisaineet ovat tarjolla kaikille halukkaille.
- Lasten ja nuorten liikunnallisten elämäntapojen edellytyksiä kehitetään yhteistyössä kunnan muiden toimijoiden kanssa Kirkkonummen kuntastrategian sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.

Päätöshistoria